

Försvarsutskottets yttrande

1995/96:FöU5y

Angående EU-frågornas behandling i riksdagen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 14 mars 1996 hemställt bl.a. om försvarsutskottets yttrande över en inom konstitutionsutskottets kansli upprättad promemoria angående EU-frågornas behandling i riksdagen.

Försvarsutskottet

Det finns inom Europeiska unionen ingen gemensam försvarspolitik eller gemensamt försvar. Eventuella unionsbeslut eller aktioner som berör försvaret överläts till Västereuropeiska unionen (VEU). I VEU är Sverige inte medlem utan har endast observatörsstatus. EU-medlemskapet berör försvarsutskottets beredningsområde *främst* genom att utskottet följer EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP). GUSP hänförs till den s.k. andra pelaren inom vilken helt andra samarbets- och beslutsformer förekommer än inom den första pelaren. Sverige är suveränt i dessa frågor.

Den helt dominerande delen av försvarsutskottets beredningsområde – frågor som rör totalförsvaret, dvs. den nationella försvarspolitikerna – är sålunda inte en fråga för EU. I dessa frågor har Sverige full suveränitet. Genom att även den gemensamma utrikes- och försvarspolitikerna står utanför de ”traditionella” berednings- och beslutsformerna inom unionen har försvarsutskottet – som ett riksdagsorgan – endast i begränsad omfattning berörts av EU-frågornas behandling i riksdagen.

Försvarsutskottet berörs dock i *viss* utsträckning av frågor inom EU:s första och tredje pelare som t. ex. fredsfräddningstjänsten, transport av farligt gods, gränskontrollen till sjöss samt försvarsindustriella frågor.

Dessa ärenden utgör dock ofta delar i större frågor som huvudsakligen berör andra politikområden och därmed i första hand andra utskott.

Informationen om den verksamhet som pågår inom EU, och som rör försvarsutskottets verksamhetsområde, har primärt kommit via det allmänpolitiska intresse som fokuserats till 1996 års regeringskonferens och i massmedias rapportering som föregått denna, samt genom information från EU 96-kommittén.

Försvarsutskottets arbete har sålunda hittills endast i liten omfattning kommit att påverkas av riksdagens behandling av EU-frågorna. Utskottets medverkan i EU-frågornas formella behandling har hittills varit så pass begränsad att det är svårt att nu ha någon bestämd uppfattning om samrådsför-

farandet med, och informationsgivningen till, riksdagen behöver en omfattande reformering.

Utskottet anser vidare att resultaten av den nu inledda regeringskonferensen bör avvaktas för att få klarhet om någon förändring sker för ärenden som i dag faller inom EU:s andra och tredje pelare och därmed påverkar riksdagens roll i beslutsprocessen.

Utskottet vill emellertid betona vikten av regeringens aktiva information till och samråd med berörda fackutskott. För närvarande är regeringen endast skyldig att samråda med riksdagens EU-nämnd, även i frågor som berör försvarsutskottets ansvarsområde. Försvarsutskottet anser för sin del att riksdagen bör överväga att utvidga regeringens samrådsskyldighet till berörda fackutskott samt att regeringen ges en skyldighet att *aktivt* informera fackutskotten om verksamheten inom EU.

Mot bakgrund av vad försvarsutskottet nu anfört avstår utskottet från att närmare besvara de detaljfrågor som framställs i den promemoria som utarbetats av konstitutionsutskottets kansli.

Stockholm den 23 april 1996

På försvarsutskottets vägnar

Britt Bohlin

I beslutet har deltagit: Britt Bohlin (s), Christer Skoog (s), Sven Lundberg (s), Henrik Landerholm (m), Karin Wegestål (s), Anders Svärd (c), Lennart Rohdin (fp), Birgitta Gidblom (s), Jan Jennehag (v), Håkan Juholt (s), Olle Lindström (m), Annika Nordgren (mp), Åke Carnerö (kds), Jörgen Persson (s), Rolf Gunnarsson (m) och Göthe Knutson (m).

Avvikande mening

Lennart Rohdin (fp) anser

Med Sveriges medlemskap i EU har Sverige fått ett välkommet och väsentligt ökat inflytande över för medborgarna viktiga frågor av främst gränsöverskridande karaktär. Ett medborgarnas Europa kräver emellertid att olika politiska frågor hanteras på rätt nivå och i varje sammanhang så nära de berörda medborgarna som möjligt. EU riskerar ofta att byråkratiseras och centraliseras på ett oacceptabelt sätt. Medborgarnas Europa får aldrig bli eliternas Europa. Den demokratiska kontrollen över de beslut som fattas inom EU måste ligga hos de folkvalda.

Jag vill i detta sammanhang framhålla den förskjutning från riksdagen till regeringskansliet som medlemskapet i EU inneburit. För att riksdagen skall kunna skaffa sig bättre inflytande över EU:s dagordning krävs att riksdagen kommer in på ett betydligt tidigare stadium, om möjligt redan då ärendena aktualiseras inom EU. Detta lyfter fram frågan om fackutskottens roll.

För närvarande är regeringen endast skyldig att samråda med riksdagens EU-nämnd, även i frågor som berör försvarsutskottets ansvarsområde. Jag anser att regeringens samrådsskyldighet bör utvidgas till att samråda med berörda fackutskott redan på det stadium, när ärenden initieras inom EU. Det gäller inte minst det arbete som pågår inom EU:s olika arbetsgrupper.

Avvikande mening

Annika Nordgren (mp) anser

EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) hör till den andra pelaren, vilket innebär att varje enskilt land har vetorätt, men förväntas enligt Maastrichtfördraget stödja den överenskomna politiken i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. GUSP skall, enligt artikel J.4. i Maastrichtfördraget, ”omfatta alla frågor som berör unionens säkerhet, inbegripet utformningen på lång sikt av en gemensam försvarspolitik, som med tiden skulle kunna leda till ett gemensamt försvar”. Denna målsättning diskuteras under den pågående regeringskonferensen.

Sverige är observatör i Väst europeiska unionen (VEU). Eventuella unionsbeslut eller aktioner som berör försvaret överläts till VEU. Försvarsutskottet berörs också i viss utsträckning av frågor inom EU:s första och tredje pelare som t.ex. fredsfrämjande tjänsten, transport av farligt gods, gränskontrollen till sjöss samt försvarsindustriella frågor.

Försvarsutskottet har vid ett tillfälle haft besök av försvarsministern. EU-skrivelser finns tillgängliga i en pärm i utskottssalen.

Utskottets ledamöter har primärt inhämtat information om den verksamhet som pågår inom EU och som rör försvarsutskottets verksamhetsområde genom egna efterforskningar genom t.ex. massmedias bevakning, det allmänpolitiska intresse som har fokuserats till regeringskonferensen samt genom EU 96-kommitténs rapporter. När det gäller EU-nämnden har samarbetet ägt rum på det sättet att enskilda ledamöter i de båda utskotten har haft kontakt med varandra. Planen för EU-nämndens sammanträden har också delats ut till utskottets ledamöter.

Jag anser att det måste bedömas som omöjligt att tillföra EU-nämnden sakkunskap i den mångfald ärenden som nämnden har att behandla. Därför bör fackutskottet, där sakkunskapen finns, bära ansvaret för riksdagens inflytande över Sveriges agerande i EU.

Det är angeläget att utskottet på ett så tidigt stadium som möjligt i beslutsprocessen inom EU bevakar, analyserar och bedömer angelägna frågor.

Min mening är därför att EU-nämnden bör avskaffas. I andra hand anser jag att regeringen skall informera om vad som planeras för den svenska beredningen av det aktuella ärendet och när synpunkter skall vara ingivna. För att ett utskott skall kunna ha reell möjlighet att påverka behandlingen av en fråga är det viktigt att utskottet tidigt i processen får information om de ärenden som skall tas upp av ministerrådet, samt om ärenden inom utskottets beredningsområde inom andra EU-organ.

Med en sådan arbetsordning skulle det vara möjligt för utskottet att, i de fall det anses intressant, kunna begära närmare information och om det anses

nödvändigt kunna ta ett utskottsinitiativ. Utskottet bör genom formella yttranden framföra sina synpunkter till EU-nämnden. Sveriges agerande i EU måste också följas upp och utvärderas. Därför skall utskottet informeras efter förhandlingar.

1995/96:FöU5y